

คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ภัทรจิตติ บุรีเพ็ญ¹ พิชญ์ ฉายายนต์²อุดม จำรัสพันธุ์³ อุทัย ดุลยเกษม⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยและการทำงานของปัจจัยที่ทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแตกต่างกัน โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีการออกแบบการวิจัยแบบกรณีศึกษาเปรียบเทียบ (Multi-Case Comparative Design) โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม จำนวน 9 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษา การสัมภาษณ์ และการสังเกต นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการตีความข้อมูลด้วยความเข้าใจ (Interpretive Understanding) ผลการวิจัย มีดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแตกต่างกัน ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร มีการทำงานคือ (1) ความสามารถด้านการบริหารและการจัดการ (2) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (3) มีภาวะผู้นำทางวิชาการ (4) มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ (5) มุ่งบริหารและใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยึดหลักการกระจายอำนาจและเน้นการมีส่วนร่วม 2) ปัจจัยด้านครู มีการทำงานคือ (1) ความรักศรัทธาในอาชีพ เมตตาและเอาใจใส่ลูกศิษย์ เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับผู้ปกครองและชุมชนได้ดี (2) มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และ (3) การมีส่วนร่วม 3) ปัจจัยด้านนักเรียน มีการทำงานคือ (1) กระบวนการพัฒนาตนเอง (2) ความสามารถในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง 4) ปัจจัยด้านผู้ปกครอง มีการทำงานคือ (1) การมีส่วนร่วม (2) การให้ความร่วมมือ และ (3) การดูแลและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน 5) ปัจจัยด้านกรรมการสถานศึกษา คือ การมีส่วนร่วม และ 6) ปัจจัยด้านชุมชน มีการทำงานคือ (1) การมีส่วนร่วม และ (2) การให้ความร่วมมือ

คำสำคัญ : คุณภาพการจัดการศึกษา; คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน; ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

¹ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

64 ถนนทหาร ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

อีเมล: pjubjib2@gmail.com

^{2,3}ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

⁴อดีตอธิการบดี มหาวิทยาลัยศิลปกร

EDUCATIONAL MANAGEMENT QUALITY OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN UPPER NORTHEAST

Puttarajitti Buripear¹ Pich Chayayont²
Udom Chamruspanth³ Uthai Dulyakasem⁴

Abstract

The purpose of this research was to investigate the factors and study factors that influence the difference of educational management quality in secondary schools under the Office of the Basic Education Commission in the upper northeast. The multi-case comparative design of qualitative research was used for this study. The purposive selection was applied for choosing the 9 different qualities of secondary schools considered from the 3rd round of external quality assessment criteria score. The educational quality assessment report was collected together with interview and observation techniques for data collection. The data were analyzed by interpretive understanding. The results of this study found that:

The factors influencing the difference of educational management quality in secondary schools were 6 factors. 1) Administrators factor, the working of factors consisted of (1) administration and management ability (2) having a broad vision (3) academic leadership (4) transformational leadership and (5) focusing on school based management by holding the principles of decentralization and emphasizing on participation. 2) Teachers factor composed of (1) professional respect, compassionate and caring disciples, being a good model for students, self-improvement and adaptability to parents and community (2) having ability for teaching and (3) participation. 3) The student factors included (1) self-development (2) ability to adapt and change. 4) The parent factors consisted of (1) participation (2) cooperation and (3) supervision and promotion of student learning. 5) The school board factor was participation. Finally, 6) the community factors included (1) participation and (2) collaboration.

Keywords: Educational Management Quality; Office of the Basic Education Commission; Upper Northeast

¹ Doctor of Philosophy Program in Education Administration, Udon Thani Rajabhat University
64 Tahan Rd., Mak Khaeng, Muang Udon Udon Thani 41000
E-mail: pjubjib2@gmail.com

^{2,3} Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

⁴ Former Rector, Silpakorn University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาคือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน โดยพิจารณาที่ตัวผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (Academic Aspect) และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Non-Academic Aspect) สำหรับการจัดการศึกษาของประเทศไทย เมื่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตกต่ำจะมีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงการบริหารจัดการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งต้องปรับปรุงแก้ไขโดยการปฏิรูปการศึกษา รวมถึงการปฏิรูปหลักสูตรและการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนของผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้กำหนดมาตรการเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา แต่คุณภาพมาตรฐานการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนหลายประเทศ (Office of Reform, 2012, p. 40)

จากการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) และผลการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) เป็นสิ่งยืนยันว่าคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของไทยมีได้ด้อยขึ้นอย่างที่น่าผิดหวัง (Office of the Education Council, (2014, p. 57); Office of Reform, (2012, p. 40) ทั้งนี้จากการวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) พบว่า โรงเรียนที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานส่วนใหญ่มีผลการประเมินมาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับปรับปรุงและพอใช้ สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษา

จะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ที่แท้จริงของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดกับผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดูได้จากคะแนนตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งคะแนนตัวบ่งชี้ที่ 5 ซึ่งเป็นผลลัพธ์ด้านวิชาการที่ถือว่ามีความแม่นยำมากที่สุดในการประเมิน ซึ่งมีโรงเรียนจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่สามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจ และยังมีอีกหลายโรงเรียนที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ผลเป็นที่น่าพอใจได้ ต้องปรับปรุงแก้ไข สนับสนุน และช่วยเหลืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง

การวิเคราะห์คุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามที่ตั้งในภูมิภาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาในภาพรวมสูงกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางและตอนล่าง เมื่อพิจารณาผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาในภาพรวมของแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกันมาก เมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน (ตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5) ที่บ่งบอกถึงคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาที่มีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยตรง ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี 2) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 3) ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 4) ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และ 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่จะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตาม

เป้าหมายอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชน (Wesaracht, 2002, pp. 8-9; Chantawanich, 2004, pp. 13-14)

จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ใน 8 จังหวัด ซึ่งมี 186 แห่ง ที่ได้รับการประเมิน พบว่า มีผลการประเมินแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยและการทำงานของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งผลการวิจัยที่ค้นพบจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหาแนวทางในการช่วยเหลือ พัฒนา และส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

2. เพื่อศึกษาการทำงานของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

นิยามศัพท์

1. คุณภาพการจัดการศึกษา หมายถึง ผลลัพธ์การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามตัวบ่งชี้ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ตามที่ระบุไว้ในกรอบการประเมินในตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5 ได้แก่

1.1 สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี หมายถึง การมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ รวมทั้งรู้จักดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย และผู้เรียนมีสุนทรียภาพ มีความซาบซึ้ง รับรู้ในคุณค่าหรือมีอารมณ์ความรู้สึกในสิ่งดีงาม

1.2 คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ หมายถึง การเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง เป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน และเป็นคนดีของสังคม

1.3 ความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หมายถึง การค้นคว้าหาความรู้จากการอ่านใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ และผู้เรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับผู้อื่นทั้งในและนอกสถานศึกษา

1.4 คิดเป็น ทำเป็น หมายถึง ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม

1.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ร้อยละของผู้เรียนที่ได้คะแนนผลการทดสอบของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) (O-NET) มากกว่าขีดจำกัดล่างของค่าเฉลี่ยผลการทดสอบในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2. ปัจจัย หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาตามตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน

คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชน

3. การทำงานของปัจจัย หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาตามตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

4. โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามและมีคะแนนเฉพาะตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5 ตั้งแต่ 45.54 - 56.19 คะแนน

5. โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับปานกลาง หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามและมีคะแนนเฉพาะตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5 ตั้งแต่ 42.30-45.53 คะแนน

6. โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามและมีคะแนนเฉพาะตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5 ตั้งแต่ 36.99 - 42.29 คะแนน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทั้งผ่านและไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ระหว่าง พ.ศ. 2554 - 2556 ประกอบด้วย โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง จำนวน 3 แห่ง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับปานกลาง จำนวน 3 แห่ง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ จำนวน 3 แห่ง รวมทั้งสิ้น 9 แห่ง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

กระจายตามขนาดของโรงเรียนและที่ตั้งของโรงเรียน

2. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ใน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดสกลนคร จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดเลย

3. ช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ เดือน พฤษภาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2556

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบปัจจัยและการทำงานของแต่ละปัจจัยที่ทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแตกต่างกัน

2. ได้แนวทางในการช่วยเหลือ พัฒนา และส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพการจัดการศึกษา เป็นการบ่งชี้คุณลักษณะที่มีความเป็นเลิศ ทั้งด้านการบริหารและวิชาการโดยผ่านกระบวนการผลิตเชิงระบบ ได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต มีการวัดด้วยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานโดยวิธีการต่าง ๆ อาศัยกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ทศนคติ อาศัยทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ มีการวัดด้วยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ Office of the Basic Education Commission (2011, pp. 5-7) กล่าวว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษามิองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ครู ประกอบด้วย คุณภาพของตัวครู และคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการ

ประเมินผลของครู ครูที่ดีต้องมีความรักศรัทธาในอาชีพ เมตตาและเอาใจใส่ลูกศิษย์ เป็นแบบอย่างที่ดีของ ลูกศิษย์ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับผู้ปกครองและชุมชน ได้ดีและ สิ่งสำคัญที่สุดคือ ครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน (ถ่ายทอดความรู้และต่อยอดความรู้ให้ผู้เรียนได้) อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหาร สถานศึกษา ทั้งด้านการบริหาร และด้านการจัดการ ประกอบด้วย มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูง มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ รอบรู้เป็นที่พึ่งทางวิชาการให้ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความสามารถในการจัดการ องค์กร บริหารจัดการให้มีครูสอนอย่างพอเพียง มอบ หมายงานให้บุคลากรได้เหมาะสมกับศักยภาพ สอดรับ กับภาระและปริมาณงาน ใช้หลักการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมในการบริหาร ส่งเสริมให้มีการจัด หลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาบุคลากร การ พัฒนาผู้เรียน 3) กรรมการสถานศึกษา จะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถาน ศึกษา อันหมายรวมถึงการบริหารวิชาการ การบริหาร งานบุคคล และหน้าที่อื่นตามที่ระเบียบกำหนด 4) การ บริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา และ 5) สภาพแวดล้อมและการบริการก็เป็นปัจจัยสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา สถานศึกษา ที่มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนที่มั่นคงและ สะอาด มีแหล่งเรียนรู้เพียงพอทำให้นักเรียนดำเนิน ชีวิตอยู่ในสถานศึกษาได้อย่างมีความสุขปลอดภัย มี คุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ Piromruen and Chatchawarat (2009) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออก เชียงเหนือ ด้วยกระบวนการเทียบเคียงสมรรถนะ โดยเทียบเคียงกับเกณฑ์คุณภาพที่เป็นเลิศนั้น ประกอบด้วย 1) การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการกระบวนการ 2) ภาวะผู้นำ 3) นักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ ความต้องการของสังคม 4) การมุ่งเน้นครูและบุคลากร

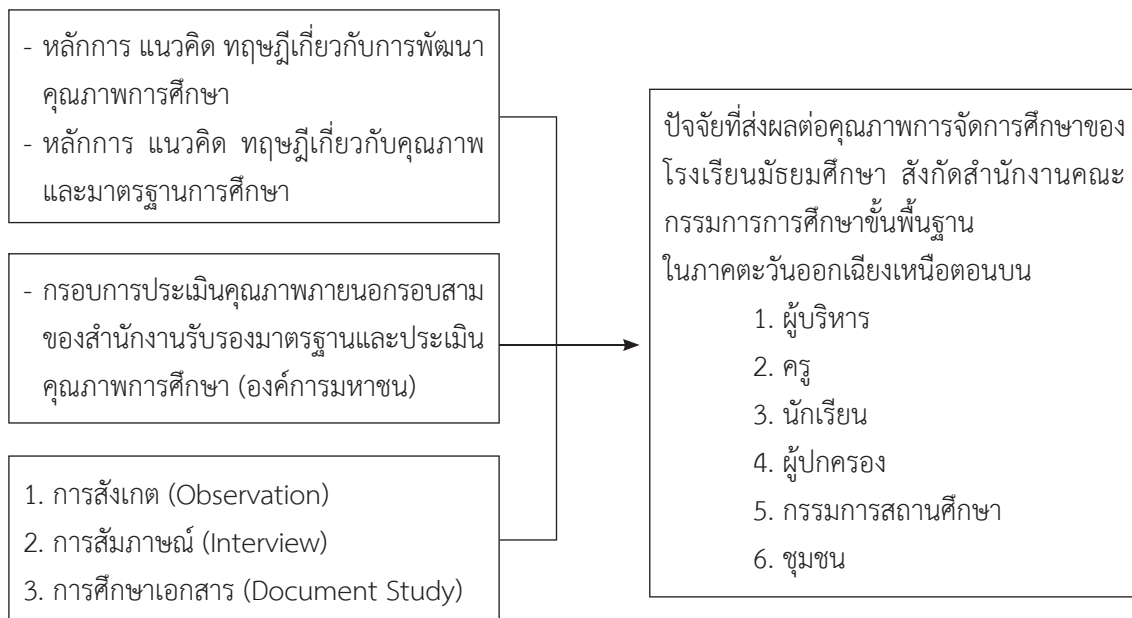
สายสนับสนุน 5) การวัดการวิเคราะห์และการจัดการ ความรู้ และชิปป์ (Shipe, 1998, p 46) กล่าวว่า การ จัดการคุณภาพโดยรวมจะเกี่ยวข้องกับการวางแผน กลยุทธ์ การสนับสนุนจากผู้บริหารที่เข้มแข็ง การ ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ การปรับปรุงการสื่อสาร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการและ งานวิจัย พบว่า มีปัจจัยและการทำงานของแต่ละ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ประกอบด้วย ปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยครู ปัจจัยนักเรียน ปัจจัยผู้ปกครอง ปัจจัยกรรมการสถานศึกษา และ ปัจจัยชุมชน ซึ่งแต่ละปัจจัยมีพฤติกรรมปฏิบัติ ดังนี้ 1) ปัจจัยผู้บริหาร มีพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับ ความ สามารถทางด้านการบริหาร มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มี ภาวะผู้นำทางวิชาการ มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มุ่งบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยึดหลักการกระจาย อำนาจและเน้นการมีส่วนร่วม และมีความสามารถ ด้านการจัดการ 2) ปัจจัยครู มีพฤติกรรมปฏิบัติ เกี่ยวกับ ความรักศรัทธาในอาชีพ เมตตาและเอาใจใส่ลูก ศิษย์ เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับผู้ปกครองและชุมชนได้ดี และสิ่งสำคัญที่สุดคือ ครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน (ถ่ายทอดความรู้และต่อยอดความรู้ให้ผู้เรียนได้) อย่าง มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วม 3) ปัจจัยนักเรียน มีพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับ กระบวนการพัฒนา ตนเอง ความสามารถในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง 4) ปัจจัยผู้ปกครอง มีพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม การให้ความร่วมมือ และการดูแลและ ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน 5) ปัจจัยกรรมการ สถานศึกษา มีพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และ 6) ปัจจัยชุมชน มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดของ (Department of Curriculum and Instruction Development, 2015, pp. 5-6, as cited in Daengfu, 2013, pp. 17-18); Wiratchai

(2002, pp. 27-28); Wesaracht (2002, pp. 8-9); Chantawanich (2008, pp. 13-14); Office of the Basic Education Commission. (2011, pp. 5-7); Daengfu (2013, p. 17); Sergiovanni (1984, p. 7) and Hoy & Miskel (2001, p. 301) มาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และออกแบบการวิจัยแบบกรณีศึกษาเปรียบเทียบ (Multi-Case Comparative Design) (Jensen & Rodgers, 2001, pp. 235 - 246) เป็นการศึกษากรณีศึกษาหลาย ๆ กรณีศึกษาในช่วงของเวลาเดียวกัน ศึกษาจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปสู่การสรุป โดยศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จำนวน 186 แห่ง ที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทั้งผ่านและไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ระหว่าง พ.ศ. 2554 - 2556 ของคะแนนรวม (คะแนนตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5) ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยใช้เกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ 1) ระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1.1) ระดับสูง หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามและมีคะแนนเฉพาะตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5 ตั้งแต่ 45.54 - 55. 1.2) ระดับปานกลาง หมายถึง โรงเรียน

ที่ได้รับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามและมีคะแนนเฉพาะตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5 ตั้งแต่ 42.30 - 45.53 คะแนน และ 1.3) ระดับคุณภาพต่ำ หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามและมีคะแนนเฉพาะตัวบ่งชี้ที่ 1 - 5 ตั้งแต่ 36.99 - 42.29 2) ขนาดของโรงเรียน แบ่งเป็น 4 ขนาด ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก และ 3) ที่ตั้งของโรงเรียน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ในเขตอำเภอเมือง และนอกเขตอำเภอเมือง รวมทั้งสิ้น 9 โรงเรียน ทั้งนี้ให้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครู จำนวน 3 คน นักเรียน จำนวน 3 คน ผู้ปกครอง จำนวน 3 คน กรรมการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และชุมชน จำนวน 3 คน รวม 14 คน รวมทั้งสิ้น 126 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) และการศึกษาเอกสาร (Document Study) ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) (Chantavanich, 2012, pp.129 - 130) แล้วตีความข้อมูลด้วยความเข้าใจ (Interpretive Understanding) ในบริบทที่เป็นสภาพจริงของโรงเรียนนั้น ๆ ทั้งในแง่ของสภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและระบบความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของแต่ละโรงเรียน อุทัย ดุลยเกษม (บรรยาย 12 กุมภาพันธ์ 2553) มีการตรวจสอบและตีความข้อมูลตลอดเวลาขณะที่ปฏิบัติการภาคสนาม มีการจัดทำบันทึกภาคสนามไว้อย่างละเอียดและเป็นระบบ ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ ใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison) และการสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ 1) ผู้บริหาร 2) ครู 3) นักเรียน 4) ผู้ปกครอง 5) กรรมการสถานศึกษา และ 6) ชุมชน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มากที่สุด คือ ด้านผู้บริหาร รองลงมาคือ ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน น้อยที่สุดคือด้านชุมชน

2. การทำงานของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านผู้บริหาร มีการทำงานที่สำคัญ ดังนี้ 1) มีความสามารถด้านการบริหารและการจัดการ โดยบริหารมีความเคร่งครัด การประสานงานมีความคล่องตัว จัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และแบ่งภาระงานเท่าเทียมกันตามประสบการณ์และความถนัด 2) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล การมีเป้าหมายที่ชัดเจน ออกแบบวางแผนไว้ล่วงหน้าเสมอ กระตุ้นให้ครูสร้างแรงจูงใจ 3) มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านวิชาการ ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ในการทำงาน 4) มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท และจริงจังในการ

ทำงาน สนใจไม่เรียนรู้ตลอด กระตุ้นให้ครูตื่นตัว เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน และ 5) มุ่งบริหาร และใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยึดหลักการกระจายอำนาจและเน้นการมีส่วนร่วม โดยกระจายความรับผิดชอบหรือการจัดการต่าง ๆ ตามโครงสร้าง เป็นลำดับขั้น ใช้กระบวนการแก้ปัญหาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็น และที่สำคัญ ผู้บริหารต้องกระตุ้น และสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน

2.2 ปัจจัยด้านครู มีการทำงานที่สำคัญ ดังนี้ 1) มีความรักศรัทธาในอาชีพ เมตตาและเอาใจใส่ลูกศิษย์ เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับผู้ปกครอง และชุมชนได้ดี 2) มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มุ่งมั่นใส่ใจ เตรียมการสอนทุกครั้ง ใช้เทคนิคการสอนแตกต่างกันไปตามศักยภาพของนักเรียน ใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการสอน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 3) การมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ปัญหา

2.3 ปัจจัยด้านนักเรียน มีการทำงานที่สำคัญ ดังนี้ 1) มีกระบวนการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบสูง ใส่ใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ และตั้งใจเป้าหมายในการเรียนทุกครั้ง 2) มีความสามารถในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง มีความตื่นตัว กระตือรือร้นในการเรียน และมีวินัยในตนเอง ทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ได้ดี

2.4 ปัจจัยด้านผู้ปกครอง มีการทำงานที่สำคัญ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น 2) การให้ความร่วมมือ เข้าร่วมประชุม ประสานงาน ประสานสัมพันธ์ ตลอดจนร่วมกิจกรรมเมื่อโรงเรียนมีการร้องขอ และการดูแลและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เอาใจใส่ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน ทั้งการเรียนและความประพฤติ ตลอดจนด้านสุขภาพร่างกาย

2.5 ปัจจัยด้านกรรมการสถานศึกษา มีการทำงานที่สำคัญ คือการมีส่วนร่วม สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในเรื่องการสอน การพัฒนาอาคารสถานที่ กีฬา การอนุมัติและตรวจสอบการดำเนินงาน

2.6 ปัจจัยด้านชุมชน มีการทำงานที่สำคัญ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วม ร่วมจัดกิจกรรม ร่วมอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามที่โรงเรียนร้องขอ 2) การให้ความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ประสานงาน ประสานสัมพันธ์ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่ที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เข้าร่วมประชุมตามวาระต่าง ๆ และเสนอแนวคิดในการพัฒนาสถานศึกษา

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และ 2) การทำงานของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหารส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

เหนือตอบนบ น้อยที่สุดคือด้านชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาท และหน้าที่สำคัญในการนำพาโรงเรียนไปสู่คุณภาพมาตรฐาน ผู้บริหารเป็นผู้บริหารจัดการ วางงานดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน รวมทั้งการปกครองดูแลผู้ใต้บังคับบัญชา การสร้างขวัญและกำลังใจ และการสื่อสารสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาร่วมกัน ตรงกับแนวคิด ทฤษฎีของ Jantavanich (2004, pp.13-14) ได้เสนอแนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การศึกษานำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบตามกรอบแนวคิดเชิงระบบ (CIPP MODEL) ซึ่งเป็นสภาพความสำเร็จที่พึงประสงค์ของโรงเรียนประกอบด้วย 14 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดี มีสังคมบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพและจำนวนเพียงพอ 3) ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐาน 4) หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น 5) สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย 6) แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหลากหลาย 7) งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน 8) การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด 9) การจัดบรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 10) การบริหารจัดการดี ใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วม 11) การประกันคุณภาพการศึกษามีคุณภาพ เป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารโรงเรียน 12) ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีพัฒนาการทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เรียนต่อ และประกอบอาชีพได้ 13) โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชน และ 14) โรงเรียนเป็นแบบอย่างและให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น สอดคล้องกับแนวคิดของฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001, p.301) กล่าวว่า

ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีผลมาจากปัจจัย ดังนี้ 1) มุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) มีภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) มีความเห็นสอดคล้อง มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน 4) หลักสูตรมีคุณภาพและให้โอกาสในการเรียนรู้ 5) บรรยากาศของโรงเรียน บรรยากาศในชั้นเรียน 7) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 8) ศักยภาพในการประเมิน 9) การใช้เวลาในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 10) มีรูปแบบการเรียนการสอน 11) มีการเรียนรู้แบบอิสระ 12) มีการปรับการเรียนการสอน (Adaptive Instruction) และ 13) มีการให้ข้อมูลย้อนกลับและมีการเสริมแรง ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Daengfu (2013) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานของผู้บริหารกับคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านอรุณทัย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารในทุกด้านมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันในทางบวก แสดงว่า ผู้บริหารที่มีทักษะในการบริหารงานสูง มีแนวโน้มทำให้คุณภาพการศึกษาสูงขึ้นด้วย และสอดคล้องกับ โอเนล (O'Neal, 1987, p. 320) ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพการทำงานมากและประสิทธิภาพการบริหารมาก ยิ่งทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานและเข้าใจงานมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง บัลด์วิน (Baldwin, 1994) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะบริเวณที่ตั้งของโรงเรียนที่ดีสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในเมืองซานดิเอโก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการจัดการบริเวณที่ตั้งของโรงเรียน ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของครูใหญ่ การสนับสนุนจากชุมชน การติดต่อสื่อสาร การเปิดเผยวิธีการบริหาร การเปลี่ยนแปลง และการจัดสภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และสอดคล้องกับ เฮด, ลาร์เซน และ มาร์คูลิดส์ (Heck, Larsen & Marcoulides, 1990, p. 95) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความถูกต้องของ

รูปแบบเชิงเหตุผล โดยมีความมุ่งหมายที่จะทดสอบเกี่ยวกับทฤษฎีกับรูปแบบเชิงเหตุผลที่ว่า ครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่ใช้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ จะสามารถมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยยืนยันว่า พฤติกรรมด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจริง

2. การทำงานของปัจจัยที่ทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแตกต่างกัน

จากการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โรงเรียนที่ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น ทุ่เม่ จริ่งจ้ง เอาใจใส่ต่อการพัฒนาการศึกษา โรงเรียนนั้นจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาการรู้ของนักเรียน กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ ติดตามงานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2) ปัจจัยด้านครู จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และการพัฒนา จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ใช้เทคนิควิธีการสอนที่แตกต่างกัน ทำงานเป็นระบบ ตรวจสอบได้ รวมทั้งการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี แนะนำให้นักเรียนประพฤติให้เหมาะสม ครูที่มีการสอนที่ดีนั้น มักเป็นครูที่มีการพัฒนาตนเอง/ได้รับการพัฒนาให้เรียนรู้อยู่เสมอด้วยวิธีการต่าง ๆ 3) ปัจจัยด้านนักเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่านักเรียนมีพื้นฐานทางวิชาการค่อนข้างต่ำ ซึ่งเป็นผลมาจากการเขียนไม่ได้ อ่านไม่คล่อง ไม่มีสมาธิในการเรียน ขาดความรับผิดชอบ ทำให้ไม่สามารถทำข้อสอบโอเน็ตได้ ส่วนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์พบว่า มีคุณภาพและมาตรฐานอยู่ในระดับดีถึงดีมาก แต่ที่น่าสนใจก็

คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีคุณภาพดีมาก ส่วนหนึ่งมาจากนักเรียนได้มีโอกาสเรียนธรรมะกับครูพระ ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่เสมอ 4) ปัจจัยด้านผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง ขาดความอบอุ่น อาศัยอยู่ญาติพี่น้อง มีอาชีพรับจ้าง หาเช้ากินค่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ ประกอบกับผู้ปกครองบางคนต้องการให้นักเรียนเพียงอ่านออกเขียนได้ จบแค่การศึกษาชั้นพื้นฐาน ส่วนบางคนมีค่านิยมที่ผิด ๆ อยากให้ลูกแต่งงานกับคนรวยหรือคนต่างชาติ เพื่อที่จะมีหน้ามีตา มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น นักเรียนบางคนไม่มีใบเกิด โรงเรียนไม่สามารถออกเอกสารสำคัญ ทำให้ครูต้องพาไปแจ้งเกิด เป็นเพราะไม่ทราบว่า พ่อเป็นใคร หรือไม่มีพ่อแม่ อาศัยอยู่กับปู่ย่า ตายายที่แก่เฒ่า จึงทำให้ความเอาใจใส่ ดูแล ย่อมเป็นไปได้ยาก ในกรณีที่ผู้ปกครองอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ครอบครัวอบอุ่น ฐานะทางเศรษฐกิจดี มีเวลาเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้นักเรียนกลุ่มมีคุณภาพดีกว่า ส่วนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ก็เช่นเดียวกัน นักเรียนมาจากครอบครัวที่มีปัญหา ผู้ปกครองมีค่านิยมที่ผิด ๆ และมีการเลียนแบบพฤติกรรมในทางที่ผิด ก็ย่อมทำให้มีคุณภาพต่ำได้เช่นกัน 5) ปัจจัยด้านกรรมการสถานศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาสถานศึกษาค่อนข้างน้อย ยังไม่ได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาเท่าที่ควร ซึ่งอาจเกิดจากการขาดศักยภาพทางด้านความรู้ พร้อม ขาดความรู้ประสบการณ์ในการจัดการศึกษา อีกทั้งยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง และ 6) ปัจจัยด้านชุมชน จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าโรงเรียนที่สามารถดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาได้มาก มีโอกาสประสบความสำเร็จสูง โดยเฉพาะชุมชนที่มีความพร้อม มีศักยภาพสูง ทั้งความพร้อมทางด้านทรัพยากร ความพร้อมใจ เต็มใจให้ความ

ร่วมมือกับทางโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรม การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อช่วยกันพัฒนาลูกหลาน ให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย ทั้งนี้ยังพบอีกว่า โรงเรียนจะสามารถดึงดูดชุมชนเข้ามาได้นั้น จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจให้เห็นความสำคัญของการศึกษา เข้าใจมุ่งหมาย การดำเนินงาน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน สื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับรู้ข่าวสาร สร้างความสัมพันธ์ สร้างเครือข่าย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากโรงเรียนจะได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนแล้ว ชุมชนยังมีโอกาสได้เรียนรู้จากโรงเรียนอีกด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาในปัจจุบัน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนให้การสนับสนุน ส่งเสริมตามบทบาทหน้าที่ รวมทั้งมีการสนับสนุนและตรวจสอบ สอดรับกับการดำเนินงานของโรงเรียนจากผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน Office of the Basic Education Commission (2013, p. 21) กล่าวว่า ปัจจุบันมีการกระจายอำนาจทางการศึกษาจากหน่วยงานส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ให้สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจให้มากที่สุด และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงตามระบบการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School-based Management : SBM) สอดคล้องกับแนวคิดของ Office of the Basic Education Commission. (2011, pp. 5-7) กล่าวว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ครู ประกอบด้วย คุณภาพของตัวครู และคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลของครู ครูที่ดีต้องมีความรักศรัทธาในอาชีพ เมตตาและเอาใจใส่ลูกศิษย์ เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับผู้ปกครองและชุมชนได้ดีและ สิ่งสำคัญที่สุดคือ ครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน (ถ่ายทอดความรู้และต่อยอดความรู้ให้ผู้เรียนได้) อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งด้านการ

บริหาร และด้านการจัดการ ประกอบด้วย มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูง มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ รอบรู้ เป็นที่พึ่งทางวิชาการให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีความสามารถในการจัดการองค์กร บริหารจัดการให้มีครูสอนอย่างพอเพียง มอบหมายงานให้บุคลากรได้เหมาะสมกับศักยภาพ สอดรับกับภาระและปริมาณงาน ใช้หลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการบริหาร ส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาผู้เรียน 3) กรรมการสถานศึกษา จะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา อันหมายรวมถึงการบริหาร วิชาการ การบริหารงานบุคคล และหน้าที่อื่นตามที่ระเบียบกำหนด ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Piromruen & Chatchawarat (2009) ทำการวิจัย การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยกระบวนการเทียบเคียงสมรรถนะโดยเทียบเคียงกับเกณฑ์คุณภาพที่เป็นเลิศนั้น ประกอบด้วย 1) การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการกระบวนการ 2) ภาวะผู้นำ 3) นักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความต้องการของสังคม 4) การมุ่งเน้นครูและบุคลากรสายสนับสนุน 5) การวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ และสอดคล้องกับ ชิปป์ (Shipe, 1998, p. 46) พบว่า การจัดการคุณภาพโดยรวมจะเกี่ยวข้องกับการวางแผนกลยุทธ์ การสนับสนุนจากผู้บริหารที่เข้มแข็ง การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ การปรับปรุงการสื่อสาร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Karnchana (2006) ศึกษาปัจจัยภายในโรงเรียนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษา มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการบริหารในระดับดี มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการในระดับมาก 2) ครูมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการ

เรียนการสอนในระดับดี มีทักษะในการสอนในระดับดี และสอดคล้องกับ ดินแฮม และสตีเฟน (Dinham & Stephen, 2005, pp. 338-356) ทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำที่มีต่อผลผลิตทางการศึกษา พบว่าความเป็นผู้นำเป็นปัจจัยในการสร้างความสำเร็จของผลผลิตทางการศึกษา เกิดจากผู้อำนวยการที่ได้รับการฝึกฝนภาวะผู้นำ มาจากบทบาทของครูใหญ่ รองครูใหญ่ หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา และครูผู้สอนในแต่ละกลุ่ม และเกิดจากความฝึกฝนความเป็นมืออาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้มีนัยในเชิงปฏิบัติที่สำคัญคือ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา หากมีความมุ่งหมายที่จะให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐาน ผู้บริหารต้องมีความรอบรู้ มีความคิดที่กว้างไกล ติดตามความเคลื่อนไหววงการศึกษานานาชาติและต่างประเทศอย่างสม่ำเสมอ ส่วนครูต้อง

เอาใจใส่อย่างจริงจังในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน และความรู้ที่นักเรียนได้รับมีความทันสมัย ในเนื้อหาที่นำมาสอน ติดตาม ดูแลพฤติกรรมทั้งด้านการเรียนและความประพฤติอย่างใกล้ชิด และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

แม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นค่อนข้างชัดเจนว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง และปัจจัยแต่ละตัวทำงานอย่างไร จึงส่งผลในด้านคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียน แต่การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคอื่น ๆ เพื่อนำมาเทียบกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ

Reference

- Baldwin, M. D. (1994). *Implementation of strategic planning in a public school setting: A case study*. Ann Arbor, MI: University of Connecticut.
- Chantavanich, S. (2008). *Qualitative research* (20th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Daengfu, S. (2013). *The relationship between administration skills of administrators and educational management quality of Ban Arunothai school, Chiangmai Province*. Independent Study of Master of Education. Chiang Mai University. [in Thai]
- Dinham & Stephrn, (2005). Principal leadership for outstanding educational outcomes. *Journal of Education Administration*, 43(4), 338-356.

- Dunyakasem, U. (2010). *President of Silpakorn University. Lecture*. Retrieved from <https://www.gotoknow.org/posts/336461>. [in Thai]
- Heck, R. H., Larsen, T. J., & Marcoulides, G. A. (1990). Instructional leadership and school achievement: Validation of a causal mode. *Educational Administration Quarterly*, 26(2), 94-95.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration: Theory research and practice* (6th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Jantavanich, A. (2004). *Administrative Guidelines and Development of Schools to Quality Schools*. Bangkok: Prikwaan Graphic. [in Thai]
- Jensen, J. L., & Rodgers, R. (2001). Cumulating the intellectual gold of case study research. *Public Administration Review*. 61(2), 235-246.
- Office of the Basic Education Commission. (2011). *Guidelines for quality assessment in accordance with the basic educational standard for internal quality assurance*. Bangkok: National Buddhism Office. [in Thai]
- Office of the Basic Education Commission. (2013). *The school administrative manual in the Corporate Administrative Development Program*. Bangkok: Agricultural Cooperative Federation of Thailand. [in Thai]
- Office of the Education Council. (2014). *Research Report of Guidelines for the Development of Thai Education and the Preparation for the 21st Century*. Bangkok: Prikwaan Graphic. [in Thai]
- Office of Reform. (2012). *Reform of Education Reform of Thailand*. Nonthaburi: TQP. [in Thai]
- O'Neal, S. W. (1987). Classifying job characteristics of educational administrators an examination of satisfier and motivators. *Dissertation Abstracts International*. 47(9), 3269-A.
- Piromruen, S., & Chatchawarat, P. (2009). The development of educational quality of secondary schools in the Northeast with competency comparable process. *Journal of Administration and Development Mahasarakham University*, 1(2), 104-113. [in Thai]
- Sergiovanni, T. J. (1984). Leadership and excellence in schooling. *Educational Leadership*. 41(5), 4-13.
- Shipe, D. A. (1998). A Case Study About Total Quality Management in A School District : From Selection To Reflection (Participatory Management, Continuous Improvement). *Dissertation Abstracts International*. 46(12), 3699-A.
- Wesaracht, P. (2002). Principles of Educational Management. *Administrator Training Package: Compiling Content*, 24(2), 1-30. [in Thai]
- Wiratchai, N. (2002). *Reform process for improving learning quality: evaluation and assurance*. Bangkok: Office of the Prime Minister. [in Thai]